

МИЛАН ТОДОРОВ

КРАЈ СЕЗОНЕ

*Будућности је ошћине месито и величанствени њушеви наших живојиа
наставаљају у неком другом њравцу кроз слику града и њејзаж
или сѡрму њадину, или облукѡке, у њуку јесен;
и све шћѡ смо ѡамо икада ѡслали ѡамо ће и биѡи,
и ѡако се збијено ковиѡлаѡи – осим, можда, нас да све ѡо видимо.*

Лес Мареј

Панчо је чежњиво посматрао велику реку са сплава „Казабланка”. Дунав је стварно ужасно прљав, помисли, али то ништа не мења на ствари.

Панчо, рекла је, заправо узвикнула Лела, која га је за две године забављања већ солидно познавала. – Зар се нисмо све лепо договорили?

Панчо, који се, у ствари, звао Панта, само слеже раменима.

Наравно, душо. Али ја сутра отварам сезону купања, па ма црко!

Нећу да ми цркнеш – рекла је Лела увређено – довољно је само да будеш добар и послушан.

Али зар нисам добар?... отимао се Панчо.

То није увек довољно!

Лела се панично плашила воде, нарочито велике и мутне. Нико не зна шта таква вода носи, говорила је често. Панчо јој је признао да је то сасвим тачно, али је и додао: ко се на то обазире никада не упозна чари градске реке.

Наравно, рекла је Лела гадљиво, наравно да ћеш се ти купати и у таквој реци. Уосталом, било би преко сваке мере да ове године одустанеш од идеје о самоуништењу.

Некад би аласи одвеслали до пола реке и захватили воду у којој су после кували рибљу чорбу, рекао је Панчо, тек да нешто каже.

Лела га је погледала као портир психијатријске клинике ползулеченог пацијента кога пуштају на викенд само зато што је уредно гутао дупле дозе преписаних лекова.

Било је касно да се насмеје сопственој неуспелој шали.

Како је куцнуо час за оно што је Панчо театрално звао отварање сезоне, Лела га је други пут тог јутра упитала:

Да ли си га обукао?

Све како смо договорили, потврдио је Панчо.

Верујем, рекла је Лела, немам појма зашто, али верујем да смо предузели све што је у нашој моћи да будемо срећни.

Мислиш безбедни, питао је Панчо Лелу, која је сада била у својој теистичкој фази.

Верујем да смо безбедни, али нисам сигурна да ли ћемо заиста бити срећни, додала је.

То нико не зна, рекао је Панчо, осећајући како га кондом који је додатно, због хладне пролећне воде, причврстио гумицом за везивање компота, несносно дави урезајући се у све млитавију кожу његовог уда.

Ако не будеш дисциплинован, рекла је Лела приметивши грч на његовом лицу, никада више нећеш спавати са мном.

У реду, пристао сам, довикнуо је Панчо пре него што је направио салто мортале са оградe „Казабланке”. Ти знаш да ја на све пристајем, када си ти у питању. Пре него што је изронио на површину, завукао је руку у купаће гаћице, скинуо одвратни презерватив и напунио га загађеном дунавском водом. Замислио је једну жељу: пожелело је да куртон заувек потоне.

Лела је за себе тврдила да је биће ватре. За разлику од тебе, додала би гледајући препланулог мршаваг Панча помало прекорно. Ти си, нажалост, човек воде.

А о постојаности воде могли бисмо тек да причамо.

После пливања, Панчо би одлазио под туш и, тобоже сапуњајући се између ногу, одлепљивао неупотребљени презерватив залепљен чичком за унутрашњу страну купаћих гаћица и дискретно га спуштао у пружену Лелину руку, док је она девичански жмурила. Пошто би се обрисао њиховим заједничким пешкиром и заклоњен њим пресвукао у памучни шорц и ветропропусну мајицу, одлазили су на сплав „Казабланка”, недалеко од плаже. Ту су остали до вечери.

„Казабланку” је држао тип који је неодољиво посећао на орангутана. Сви су га звали Чипи. Причало се да се борио у француској Легији странаца у Мароку. Отуда назив воденог кафића. Чипи је био типични балкански бандит чија је мишићна маса била обрнуто пропорционална маси његовог мозга. Али знао је да води кафану и окупља младе људе који би пили хладно пиво на тераси његовог кафанског дома, међу свим тим тетовираним сподобама са ногама допола у води и главом забаченом на слабо хобловане јелове греде као на крајке свемира.

А после, сасвим доцкан, одлазили би поново на Генералску плажу, која је тада била распуштена и топла.

Једне од тих вечери, лежећи на леђима на топлом песку који је исијавао последње атоме дневне топлоте пред јутро, Лела је изненада бризнула у плач:

Тачно ћу морати да одем код гинеколога.

Панчо се престравио.

Да, добро си чуо, наставила је Лела.

Уследио је тренутак драмског ишчекивања, а онда се у мраку поново огласио Панчо, мало мање сигурним гласом:

Да ниси трудна?

Јесам.

Како знаш?

Знам. Ја све знам. Дакле, знам да сам захваљујући теби управо спавала са Чипијем. У ствари, не само са Чипијем. Спавала сам и са комплетном посадом те гузарске биртије! И не само са њима. Спавала сам и са њиховим очевима. И љубавницама њихових очева...

Полако, уплашио се Панчо. Чуће нас неко!

Али је она наставила:

Спавала сам и са њиховим женама и мајкама и бабама... Будало! Будало неопевана! Будало до краја света!

Панчо јој је узалуд стављао шаку на уста.

И... ако хоћеш баш да знаш, рекла је и ујела га за длан, на шта је Панчо био посебно осетљив, водила сам љубав и са псом тог лудог Чипија, са Ђангом.

Очигледно је прозрела мој трик са роњењем и одбацивањем заштитне гумице, схвати најзад Панчо.

А ако је тачно оно што претпостављам да ће ми сутра рећи доца, са нама је свршено, додала је Лела истресајући песак из својих малих белих гаћица.

Панчо је гледао како тај сребрни песак веје из њених гаћица и затрпава га преко главе.

Свршено за сва времена, припретила је још, њишући се у бочковима док је одлазила.

Сувишно је рећи да се више заиста никада нису видели.

Панчо је убрзо отишао у војску у Струмицу, а после војске нашао посао у Ријеци, као заваривач у фабрици бродских мотора. И остао тамо забачен и заглављен све време рата. Чињеницу да га нико није узнемиравао приписивао је мајчином пореклу из тих крајева, а и увреженом мишљењу да неко ко се зове Панта или Панчо мора да буде Македонац.

На тада чувеној ријечкој плажи Саблићево, чији га је нежни, благи нагиб ка води, присут песком и ситним шљунком, неодољиво подсећао на дунавску Генералску плажу, упознао је Кларау, своју садашњу супругу.

Пре десетак година Панчо се вратио у родни град. Било је то после бомбардовања.

Више није имао времена за реку. Прошла ме је воља, мислио је.

Његова жена приморка, уосталом, није волела Дунав.

И она је тврдила да је он заправо европски цевовод. Канализација.

Благородни Панчо ни њој није противречио. Напротив, примећивао је да постаје све равнодушнији.

После годину дана изгубио је посао у чувеној „Победи”, фабрици мопеда и авионских крила. Ништа више није било чврсто као пре.

Ах, да, понекад би видео мишићавог легионера Чипија како тумара око распуклих контејнера квантаске пијаце. Панчо се трудио да га избегава колико год је могуће, али то је чинио због себе, не због Чипија. Зазирао је од сопствене слике у туђим очима.

Доцније је таворио у неколиким приватним фирмама, петљао нешто у сопственој гаражи, али није ишло. Често је тада размишљао о шансама у животу. Негде је, наиме, прочитао да сваки, ама баш сваки човек има две велике шансе у животу. Свакоме се, наиме, укажу две сјајне прилике за успех и само је потребно препознати их.

Изгледа да је у томе био сав Панчов проблем. Никада није успевао да препозна своју другу шансу и да је шчепа за руку чврсто и непопустљиво као давленик.

Међутим, некако је, како се говорило у тој општој кризи, ипак допливао до острва спаса званог пензија. Она није била богзна шта, али је била сигурна.

Осим тога и Клара, његова Ријечанка, имала је пензију, чак и нешто већу од Панчове, тако да су најзад живели пристојно за тренутне прилике.

Панчо је са неком тупом радошћу, са сваким новим пензионерским даном, осећао како му се враћа мир у душу.

Уписао се у локалну библиотеку, почео да чита све што би му допало под руку, али најрадије је позајмљивао светске класике. *Смрти говори* Сомерсета Мома је, врло брзо, знао напамет.

Осећао је да поново добија нешто што му је било узето: достојанство. Могао је, наиме, да живи од свог рада, тачније од свог бившег или, како се то каже, минулог рада.

Клара је била стрпљива и толерантна жена. Бездетни, били су окренути свако себи. Што старији, то више.

Прошлог лета, беше неки врео августовски дан, Панчо се одједном сетио реке.

И најзад се, после тридесет година избивања, поново обрео на Генералској плажи.

Паркирао је ауто у хлад оних брестова. Само, чинило му се да их сад има много мање и да нису уредно распоређени уз пругу као некад, него раштркани насумице као неповезана и усамљена острва која слабо штите од прејаког сунца.

Пошао је полако, скоро опрезно, са пешкиром у руци и наочарима за сунце на очима према некадашњој плажи. Одмах је приметио да је Дунав ту сада направио већи заобилазни лук, што је, претпостављао је, последица великих бетонских шипова који су пободени у реку пре десетак година као основа за темеље новог моста. Међутим, мост никада није био изграђен и река је због тога на том месту успоравала. То га је обрадовало. Плажа је сада требало да буде још питомија, мислио је Панчо, ушушкана у море дубоког песка због овог вештачког меандра.

И био је у праву. Већ после десетак метара ходања по ужареном песку морао је да застане, обује сандале, стави тршчани шешир на главу и, погнут под јаким сунцем, тек тада крене према месту на плажи које је добро познавао.

Овако, из даљине, дунавска вода је заиста била плава!

Панчо није могао да верује у то.

Значи, помисли весело, стари добри Дунав се опет прочистио.

Кад је стигао до средишта плаже, ископао је дубоку рупу у песку и у њу похранио мали платнени руксак у коме су били пешкир, новчаник и мобилни телефон.

Затим се скинуо, одложио панама шешир и сунчане наочаре и кренуо ка води.

Било је рано јутро и на плажи није било скоро никога, осим једног упорног ноћног риболовца који је дремао уз своје мирне штапове, наслоњен на сопствену руку.

Угазио је у реку и опет осетио ону исту језу као и пре много година, када је уживао у летњим дунавским авантурама. После прве лаке nelaгоде осећао је мекоту песка под ногама и познато дрхтаво струјање реке око тела. Поново се осећао као у мајчиној утроби, бестелесно.

Затим је пустио да га река носи и испливао тек код некадашње Чипијеве „Казабланке“. Оно што је преостало од ње није било вредно његове пажње.

Сутрадан се пробудио пре зоре и одлучио: опет идем на моју плажу, црко дабогда!

Брзо се спремио, узео флашу воде из фриза и одјездио старим реноом до Дунава.

Вода је била мирна и прочишћена током ноћи. Пливао је, узводно као и увек, али некако успорено и тешко. У ствари, испливао је само половину јучерашње стазе и одустао.

Кад се вратио кући, Клари није ништа говорио.

Напротив, испричао јој је да му пливање у реци прија, што је било само делимична истина.

Рекао јој је да ће вероватно и наредних неколико дана одлазити на плажу, али мало доцније, када вода буде топлија.

Предложио је Клари да му се придружи, али је она то одбила тврдећи да нема прикладан купаћи костим.

Он је одлазио упорно и наредних преподнева на Генералску плажу, стално померајући дужину боравка на њој, да би уграбио што више од чари лета пре најављених киша.

И онда је, последњег дана свог боравка на плажи, угледао Лелу.

У ствари, прво је угледао девојку која је била иста истацка Лела, са оним болно молећивим очима, само наравно за једну генерацију млађа – а онда је на платненој лежальци у хладу дунавског брестића угледао и Лелу.

Била је обучена у ланено сиво, строго али лако мушко одело, на глави је имала шеширић исте боје а у рукама неки страни магазин.

Пришао им је лагано. Осећао се као кривац.

Девојка није обраћала пажњу на њега. Скакутала је на једној нози, покушавајући да истресе воду из ушију.

Мој стари пријатељ, рекла је Лела девојци, а затим додала поносно:

Моја ћерка, Лена.

Девојци то очигледно није ништа значило, само је климнула главом, узела из шарене спортске торбе бадминтон и удаљила се.

И Лена је водени знак, као и ти, рекла је Лела посматрајући замишљено своју ћерку како изазовно њише боковима док замахује великим пластичним рекетом.

И испричала му на брзину да већ дуго живи у Лондону. Удала се за колегу са факултета. Он је сада познати научник. Модуларна физика или молекуларна хемија или тако нешто, Панчо није схватао. Предаје на Краљевском универзитету. Много путују. Једно време су живели у Осаки, у Јапану.

Дошла је са ћерком у Србију, на кратко, да обиђе гробове својих родитеља и за два дана лете назад. У Енглеску. У кишу и маглу, како је рекла. Благо теби, закључила је, ти имаш своју реку.

Панчо јој је одговорио нешто опште и уобичајено, нешто што не обавезује на призивање успомена, то нипошто, па чак ни на даљи испразни разговор.

Убрзо су се поздравили. Она покрену руку у знак поздрава и Панчо тада нехотице опази да су јој прсти дуги и још леви, али и да је шака која их је држала на окупу смежурана и местимице пегава.

Док је ишао ка месту на плажи на коме су га верно чекали његов бели шешир и зелени ранац, све време је осећао како му сунце непријатно пржи кожу на темену, на коме већ поодавно није имао ни влат косе.

Док се тако удаљавао осетио је нејасну nelaгоду, па чак и изненадни умор, што је приписивао најављеној промени времена.

Кад је дошао кући, једва се попео на спрат, толико је био исцрпљен изненадном слабошћу.

Попио је две пуне чаше негазиране хладне воде пре него што је Клари препричао свој данашњи сусрет на плажи.

Идеш и сутра?, упитала га је она изненада заинтересована.

Добро, проговори Панчо после мало премишљања, идемо сутра. Ако не падне киша, додаде.

Али није био сасвим уверен да ће тако бити.

Попио је свој уобичајени пробиотички јогурт, појео кифлу са пекмезом од кајсија и отишао у покрајњу собу на поподневни одмор. Спустио је ролетне и лежао у полутами на леђима. Није могао да заспи. Мислио је на ону девојку, Лелину ћерку, на њен и свој водени знак, на неповратно доба велике слободе.

А кад је, исцрпљен, у неко доба заспао, сањао је да је на пијаци у Багдаду и да га је у вреви која је на њој владала нека жена гурнула, а када се окренуо видео је да га је то сама смрт гурнула, затим га пажљиво погледала, рекла нешто неразумљиво, вероватно на арапском, и притом му запретила руком.